

Slovníček základních pojmů

Asymetrická válka. Válka mezi stranami, jejichž vojenské (i jiné) síly jsou podstatným způsobem odlišné, nevyrovnané. Hranice mezi Konflikty nízké úrovně, resp. bojem s terorismem, Hybridní válkou, Konvenční válkou a Asymetrickou válkou se stírají, resp. jsou nejasné.

Bellum iustum. (lat. Spravedlivá válka).

Bellum iustum ex utraque parte. (lat. Spravedlivá válka obou stran).

Bellum omnium contra omnes. (lat. Válka všech proti všem).

Bellum se ipsum alit. (lat. Válka se živí sama.)

Boj. (Základní) prostředek války, jehož cílem je zničení protivníka. Válečná činnost ve vlastním slova smyslu. Boj (válečný zápas) označuje vlastní vojenskou interakci nepřátelských stran.

C3I (Command, Control, Communitations and Intelligence; Velení, Kontrola, Komunikace a informace.) Někdy také už v podobě C4I ((Command, Control, Communitations, Computers and Intelligence). Termín, který vytyčuje základní charakteristiky soudobého vojenství, odkazuje k tomu, že základním rysem současné války má být získání informační nadvlády a od ní se pak odvíjí celý další průběh válečného konfliktu (viz mlha války).

Globalizace. Celkově nový rámec politických, ekonomických a tím i bezpečnostních vztahů.

Základní charakteristické rysy - ekonomická otevřenost (volný pohyb kapitálu, zboží, služeb a lidí); politická průhlednost; celosvětová, globální kultura; integrace národních ekonomik; nárůst vlivu nadnárodních organizací.

Hybridní válka. Válka vedená za souběžného, flexibilního a vysoce adaptibilního použití konvenčních i nekonvenčních prostředků a metod, tzn. patří do ní i využívání nestátních aktérů, povstaleckého boje, terorismu, politických, ekonomických, informačních a právních nástrojů; nasazení vyspělých zbraňových systémů v kybernetickém i kosmickém

prostoru. Použití uvedených prostředků nemusí být veřejně deklarováno; může probíhat i v období, které je z mezinárodního hlediska mírem. Takováto válka je chápána jako permanentní a přirozený stav státu. (V ruské terminologii se často hybridní válka charakterizuje jako „válčení nové generace“ či „válčení 4. generace.) Hranice mezi Konflikty nízké úrovně, resp. bojem s terorismem, Hybridní válkou, Konvenční válkou a Asymetrickou válkou se stírají, resp. jsou nejasné.

Ius ad bellum (lat. Právo na válku, k válce). Právní pojem znamenající právo státu zahájit válku.

Ius in bello (lat. Pravidla vedení války). Omezení způsobů boje a volby prostředků vedení války a pravidla ochrany těch, kteří válkou trpí, utrpí (což se týká v první řadě především civilistů) či se stanou zajatci.

Konflikt nízké úrovně (intenzity) (LIC, Low Intensity Conflict). Ne posun od neomezené války k limitované, ale od konfliktu vysoké intenzity k jiné „mluvě války“ (Clausewitz). Smazávání rozdílu mezi válkou a mírem, nestabilní pozice, rozptylovaný a prodlužovaný zápas o „srdce a mysl“, etc. Mají výrazně asymetrický charakter, lze k nim (částečně) řadit i boj s terorismem. Hranice mezi Konflikty nízké úrovně, resp. bojem s terorismem, Hybridní válkou, Konvenční válkou a Asymetrickou válkou se stírají, resp. jsou nejasné.

Konvenční válka. Válka využívající tradiční „nástroje“; její základní charakteristiky jsou odvozeny od použití síly v mezinárodním měřítku (konflikty mezi státy); je používána síla o vysoké intenzitě s převahou vojenských nástrojů, vyznačuje se větší či menší snahou o zachování ius in bello,; je časově ohraničená.

Militarismus. Stal předmětem všeobecného užívání, tudíž i termínem nesmírně vágním.

„Zde pod ním chápeme prosté přijetí hodnot vojenské subkultury za dominantní hodnoty společnosti: kladení důrazu na organizační hierarchii

a služební podřízenost, na osobní fyzickou odvahu a schopnost sebeobětování a na potřebu hrdinského vůdcovství v mimořádně závažných situacích; to vše založené na přijetí nevyhnutelnosti ozbrojených konfliktů v rámci systému států a z ní vyplývající potřebě rozvoje atributů nezbytných k jejich vojenskému řešení." (Howard, 112)

Mír. Stav, kdy existuje rovnováha ve vztazích mezi státy, které se snaží rozpory mezi sebou řešit mírovými prostředky. Je to takový stav, když není žádný konflikt a existuje možnost rozhovorů až do doby, než konflikt vypukne. V době míru zpravidla existuje řada rozporů mezi společenstvím lidí, národy nebo zájmovými skupinami, které vznikají z nepřekonatelných rozporů v zájmech nebo plánech a které mohou být urovnány bez použití síly nebo hrozby silou. V civilizovaných, zejména demokratických zemích jsou k urovnání rozporů volena diplomatická, právní, ekonomická nebo politická opatření. V míru mohou některé organizace a skupiny (např. teroristické) používat k dosažení svých cílů sílu nebo hrozbu silou. (Čep, D. a kol.: Studijní text. Předmět vojenská historie.)

Omezená (limitovaná) válka, někdy také **kontrolovaná válka**. Válka, jejímž cílem není totální vojenské, politické nebo (a) ekonomické zničení protivníka, ale jen získání určitých výhod, teritorií, zabezpečení hranic, ekonomických výhod nebo užitku, získání silnější diplomatické vyjednávací pozice, apod. Válka, jejíž cíl je omezený, není jím absolutní eliminace protivníka.

Operační úroveň (teorie). Řízení operací na úrovni mezi strategií a taktikou. Převedení strategických cílů do operačního plánu, který řeší bojovou činnost na taktické úrovni takovým způsobem, že přispívá k dosažení celkových cílů operace.

Pax romana (lat. Římský mír) (**britannica, americana, sovietica**) (britský, americký, sovětský). Pax - smlouva, pokoj, (sjednaný) mír. Zvláštní imperiální formy míru (pokoje, řádu, pořádku), jež jsou dány

jedním hegemonem.

Pecunia nervus belli. (lat. Peníze - nerv války) Hlavní, stručně vyjádřené heslo merkantilistů.

Poměr vojenské účasti (Military Participation Ratio, MPR). Způsob, jak lze měřit stupeň militarizace společnosti; jejím autorem je polský sociolog S. Andreski.

Revoluce ve vojenství (Revolution in Military Affairs, RMA). Zásadní změny v technice, organizaci a dalších aspektech válčení. Obecně se za nejdůležitější Revoluci ve vojenství považuje rozšíření používání střelného prachu k vojenským účelům, ke kterému došlo v Evropě v 16. a 17. století. (Jiní považují za první RMA třeba objevení se sedla a třmenů, apod.) Geoffrey Parker: po 2SV, resp. skončení Studené války proběhla nová Revoluce ve vojenství (New Revolution in Military Affairs, NRMA) daná zásadními změnami, zejména technologickou inovací a snahou o dosažení informační nadvlády. Dle Eichlera: 1) Přesné letecké údery (pokles významu pozemních sil); 2) Převaha v oblasti informací; 3) Technologická převaha; 4) Údery na velkou vzdálenost a omezování vedlejších účinků; 5) Po (1) velký pozemní úder; (Dle Eichler, J.: Mezinárodní bezpečnost v době globalizace, Praha, Portál 2009, str. 105-106.) (Termín se úspěšně etabloval ve do studiu dějin i vojenské teorii, poprvé byl použit v 70. a 80. letech 20. stol. sovětskými vojenskými stratégy (maršál N. V. Ogarkov) a teoretiky k označení tehdejších nových vojenských technologií (zejména v informační oblasti) a od nich odvislých změn a proměn tradičního způsobu válčení.)

Salus principis suprema lex. (Bohatství je nejvyšším zákonem) Heslo Machiavelliho, resp. převzato merkantilisty, resp. převzato ve své době jako základní heslo všech vládců, pokud jde o financování války.

Si vis pacem, para bellum (lat. Chceš-li mír, připravuj válku).

Strategie (moderněji také strategická kultura). Naplňování cílů stanovených politickým vedením. Hart: rozdělování vojenských prostředků

a jejich nasazování v zájmu dosahování politických cílů.

Rozhodnutí o politice a bezpečnosti je záležitostí politického vedení, strategie je záležitostí vojenského vedení.

Taktika. Konkrétní podoba samotného boje.

Technika. Způsob využívání technologie a nakládání s ní.

Technologie. Souhrn určitých výrobních postupů prostředků, jejich zdokonalování, objevování nových, apod.

Terorismus. Plánované uskutečňování násilných akcí politického zaměření, které se většinou realizuje na nestátní úrovni a útočí se na cíle nevojenského charakteru. Jedná se o slepé, nerozlišené a bezohledné zabíjení bezbranného a nevinného civilního obyvatelstva. Cílem terorismu je šíření strachu ve společnosti. Oproti terorismu zaměřují guerillová (partyzánská, odbojová) hnutí svoje útoky na vojenské cíle (či obdobné relevantní cíle) a většinou ve stavu více či méně vyhlášené války. Avšak hranice mezi terorismem a guerillou je nejasná, stejně jako je tomu v případě boje proti terorismu a konflikty nízké úrovně, resp. Hybridní válkou, resp. Asymetrickou válkou.

Válka. „Stav otevřeného organizovaného násilí.“ (Moseley).

„Ozbrojený zápas. Užívání ozbrojených sil ve vztazích mezi dvěma či více aktéry.“ (Eichler) „Válka je jednou ze základních dějinných sil, které všestranně formují politický, hospodářský, sociální ale též duchovní vývoj naší civilizace. Zároveň je válka, její formy a projevy, produktem tohoto vývoje... Vyhrocená, násilná forma sociálního meziskupinového konfliktu.“ (Šedivý) Ozbrojené střetnutí dvou nebo více států. Zahrnuje nasazení pravidelných a nepravidelných sil ve vzájemně souvisejících bitvách a taženích k dosažení důležitých státních cílů.

Charakteristickým rysem války je skutečnost, že zúčastněné strany jsou přesvědčeny, že nemají jinou možnost řešit vzájemné rozpory, než nasadit a použít vojenskou sílu (často ve velkém a dlouhodobě). Vyhlášení válečného stavu v souladu s mezinárodním právem při tom není z

technického hlediska rozhodující. Válka může být vědomě omezena ve zdrojích a cílech nebo může být vedena bez omezení. Podle rozsahu válčičště se klasifikuje jako globální, regionální nebo lokální, podle charakteru použitých zbraní může být konvenční nebo jaderná, podle doby trvání krátká nebo vleklá. (Čep, D. a kol.: Studijní text. Předmět vojenská historie.)

potřeby tohoto textu budeme vycházet právě ze Šmajsova rozčlenění vztahu (boj) - vojenství - válka - zápas (boj) v užším slova smyslu, přičemž v tomto pořadí se jedná o termíny, jež jsou postupně obsahově se zmenšující (tzn. boj je obsahově širší než válka, etc.). (A (boj), který je na prvním místě k jeho pojetí připojujeme my.)

(Boj. Střet protivníků, kdy se jeden snaží nějakým způsobem podrobit nebo zničit svého protivníka. Většinou je chápán jako násilné střetnutí či o ozbrojený střet či bitvu mezi vojenskými jednotkami v době války. Či o jiné použití zbraní nebo násilí (třeba v rámci kriminality nebo mezi jinými bojůvkami, třeba politicky motivovanými.

Může se však jednat i o nenásilná střetnutí, jejichž cílem může být dosažení vítězství, převahy nebo vlivu (sportovní zápas, „boj o mysl“, boj ideový, ekonomický, obchodní, ideologický boj, volební boj, apod..)

Vojenství. Souhrn všech opatření určité společenské jednotky, který směřuje k přípravě a vedení války.

Válka. Ozbrojený zápas (boj), který zahrnuje také bezprostřední přípravy na ozbrojené střetnutí i fáze, v nichž k takovým střetnutím dočasně nedochází.

Zápas (střetnutí, boj) v úzkém slova smyslu. Vlastní vojenská interakce znepřátelených stran.)

Pro statistické účely vznikla definice války, kterou mimo jiné používá jeden z nejspolehlivějších a nejúplnějších zdrojů informací o současných problémech války a bezpečnosti: ročenka Stockholmského

institutu mezinárodního mírového výzkumu (Stockholm International Peace Research Institute, SIPRI). Ozbrojený konflikt se zařazuje na základě počtu ztrát na životech za určité časové období do tří kategorií:

A. Malý ozbrojený konflikt (angl. minor armed conflict) - během jednotlivého každého roku konfliktu zahyne v boji více než 25 osob; v průběhu celého konfliktu méně než 1000 osob.

B. Střední ozbrojený konflikt (angl. intermediate armed conflict) - během jednoho každého roku konfliktu zahyne více než 25 a méně než 1000 osob; v průběhu celého konfliktu více než 1000 osob.

C. Válka - nejméně 1000 obětí v každém roce konfliktu.

Vztah válka - boj - konflikt - střetnutí.

Vojenství. (Viz výše, tato definice je rozvedenou podobou předcházející) Obor lidské činnosti, zahrnující všechny otázky vojenské teorie a praxe, které souvisí s organizací, přípravou, výcvikem a bojovou činností ozbrojených sil. Například podle mezinárodní klasifikace oborů vzdělávání ISCED 97, je vojenství uznáno jako součást širšího oboru „vojsko a obrana“. Tento širší obor zahrnuje studium národní bezpečnosti, studium obrany země, studium teorie války, studium vojenské přípravy a studium vojenství. Vojenství tedy nemůže existovat bez vědy a jejího rozvoje přičemž nejdůležitějším faktorem, který jej ovlivňuje je politika a ekonomika. Jak věda, tak vojenství se vzájemně ovlivňují. Věda tedy ovlivňuje vojenství, a to zpětně ovlivňuje vědu. Změny, které se ve vojenství dějí, zkoumá vojenská věda. (Čep, D. a kol.: Studijní text. Předmět vojenská historie.)

Zaručené vzájemné zničení. (Mutually Assured Destruction (MAD).)

Výsledek jaderné války.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Národohospodářská fakulta VŠE v Praze

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.